

NORGES HØYESTERETT

Den 22. august 2012 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Skoghøy, Tønnder og Kallerud i

HR-2012-01647-U, (sak nr. 2012/1126), sivil sak, anke over kjennelse:

A

B

(advokat Sigrid Hovland Ytterstad)

mot

Staten v/Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

(Regjeringsadvokaten
v/advokat Fanny Elisabeth Platou Amble)

avsagt slik

K J E N N E L S E:

- (1) Saken gjelder anke over avvisning av søksmål med krav om anerkjennelse av ekteskap inngått i utlandet.
- (2) A og B giftet seg i X den 16. august 1992. A var da 16 år, mens B var 13 år.
- (3) A kom til Norge som asylsøker i 2008, og i 2009 fikk han arbeids- og oppholdstillatelse. Etter at også hans søknad om familiegjenforening ble innvilget, kom B sammen med parets fem barn til Norge 23. mars 2010, og de har siden bodd sammen i Y.
- (4) I forbindelse med gjennomgang av selvangivelsen for 2010 oppdaget A at B i folkeregisteret var registrert som gift med ham, men at han ikke var registrert som gift med henne. Dette medførte beskatning av ham i skatteklasser 1 istedenfor skatteklasser 2. Ved inngivelsen av selvangivelsen ba han om å bli registrert i folkeregisteret som gift, og lignet i skatteklasser 2. I brev 31. mai 2011 nektet imidlertid skatteetaten å anerkjenne og registrere ekteskapet fordi partene hadde vært mindreårige på vigselstidspunktet. Med henvisning til ekteskapsloven § 18 a andre ledd ble det opplyst at Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) etter begjæring fra begge parter kunne anerkjenne ekteskapet dersom sterke grunner taler for det.
- (5) Ekteparet søkte Bufdir om anerkjennelse av ekteskapet. I brev 27. juni 2011 fra Bufdir ble søknaden ikke etterkommet under henvisning til at ekteskapet var inngått før ekteskapsloven

§ 18 a trådte i kraft. Bufdir gjorde "for ordens skyld oppmerksom på at det er adgang til å reise sak for domstolene for å få fastslått om det foreligger et gyldig ekteskap i henhold til norsk lov, jf ekteskapsloven § 30b".

- (6) Ekteparet tok 17. august 2011 ut stevning for Z tingrett mot staten v/Bufdir med krav om dom for at ekteskapet inngått i 1992 er gyldig i Norge. Angivelsen av saksøkte ble senere rettet til staten v/Statsministeren. I tilsvaret 26. september 2011 oppførte Regjeringsadvokaten Finansdepartementet som riktig fagdepartement, under henvisning til at tvistegenstanden ble antatt å være skatteetatens brev 31. mai 2011 om nektelse av å registrere ekteskapet.
- (7) I brev 4. oktober 2011 fra skatteetaten til saksøkerne ble det opplyst at de fra brevets dato var registrert i folkeregisteret som gift med hverandre. Brevet ble vedlagt statens prosesskriv 11. oktober 2011, der det samtidig ble forutsatt at saken dermed kunne heves. Saksøkerne fastholdt imidlertid sitt krav om generell godkjenning av deres ekteskap i alle relasjoner. Staten oppførte deretter Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet som fagdepartement og påsto saken avvist. I et senere prosesskriv ba saksøkerne subsidiært om adgang til å rette søksmålet slik at de ble hverandres motparter. Også dette ble bestridt av staten.
- (8) Spørsmålet om avvisning ble tatt opp til særskilt avgjørelse. Tingretten, som fant at saken ikke kunne anlegges som ekteskaps sak etter ekteskapsloven kapittel 5, og at retting ikke kunne tillates, traff 26. januar 2012 kjennelse med slik slutning:

"Saken avvises."

- (9) A og B anket til Hålogaland lagmannsrett. Som ny subsidiær anførsel ble det framholdt at dersom saken ikke kunne anlegges som ekteskaps sak, måtte den likevel kunne fremmes til behandling etter ordinære prosessregler. Staten fastholdt i anketilsvaret at saken ikke kunne fremmes til realitetsbehandling, og påsto anken forkastet.
- (10) Hålogaland lagmannsrett traff 27. april 2012 kjennelse med slik slutning:
- "1. Anken forkastes.**
- 2. Sakskostnader tilkjennes verken for lagmannsretten eller for tingretten."**
- (11) A og B har inngitt rettidig anke til Høyesterett.
- (12) Det anføres prinsipielt at sak om anerkjennelse av ekteskap inngått i utlandet er å anse som sak "om et ekteskap består eller ikke består", jf. ekteskapsloven § 25 a første ledd bokstav b. Reglene om søksmålskompetanse i ekteskapsloven § 30 må suppleres med ordinære prosessregler, slik at også det offentlige kan saksøkes som motpart i ekteskaps sak når begge ektefeller opptre som saksøkere. Det foreligger rettslig interesse i en avgjørelse av om ekteskapet anerkjennes selv om enkelte organer innenfor staten allerede har godtatt ekteskapet, jf. § 30 e om utvidet rettskraft. Det må dermed være anledning til å kreve at domstolene avgjør spørsmålet om ekteskapets gyldighet en gang for alle med grunnlag i prosessreglene i ekteskapsloven kapittel 5.
- (13) Subsidiært anføres det at saksøkerne i medhold av tvisteloven § 16-5 må gis anledning til å rette stevningen slik at den ene ektefellen gjøres til motpart i stedet for staten.

(14) Det er nedlagt slik påstand:

- "1. Tingrettens kjennelse oppheves.
2. Staten v/Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet dømmes til å betale A, B og Det offentliges kostnader ved anke til lagmannsretten og Høyesterett."

(15) *Staten v/Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet* har tatt til motmæle. Det er anført at vilkårene for å nekte anken fremmet etter tvisteloven § 30-5 er oppfylt. For øvrig vises det til statens anførsler for de tidligere retter og til disses avgjørelser. Det anføres videre at søksmålet ikke kan rettes som begjært fordi det ikke eksisterer noen tvist mellom de to saksøkerne. Det er nedlagt slik påstand:

- "1. Anken forkastes.
2. Staten v/Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet tilkjennes sakskostnader for alle instanser."

(16) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker:

(17) Saken er avvist fra tingretten fordi den ikke hører under domstolene, og ankeutvalget har full kompetanse ved avgjørelsen av anken, jf. tvisteloven § 30-6 bokstav a.

(18) De ankende parter krever dom for at et ekteskap inngått i utlandet skal gis generell anerkjennelse i Norge, og med den virkning at dommen legges til grunn i alle forhold hvor spørsmålet om det foreligger et gyldig ekteskap har betydning.

(19) Ekteskapsloven § 18 a første ledd fastsetter at "[e]t ekteskap som er inngått i utlandet, anerkjennes her i riket dersom ekteskapet er gyldig inngått i vigsellandet". Av første ledd fjerde punktum følger at ekteskapet likevel ikke anerkjennes "dersom dette åpenbart ville virke støtende på norsk rettsorden (ordre public)". Bestemmelsen, som ble tilføyd ekteskapsloven ved lov 18. januar 2007 nr. 1, er en kodifisering av tidligere ulovfestet norsk internasjonal privatrett, jf. Ot.prp. nr. 100 (2005-2006) side 69.

(20) Paragraf 18 a andre ledd bokstav a-c fastsetter imidlertid unntak fra utgangspunktet om anerkjennelse for det tilfelle at det utenlandske ekteskapet ble inngått uten at begge parter var til stede under vigselen, eller hvis en av partene var under 18 år eller allerede var gift. Dersom minst en av partene var norsk statsborger eller fast bosatt her i riket på vigselstidspunktet, skal et utenlandsk ekteskap inngått under slike omstendigheter, ikke anerkjennes. Etter andre ledd siste punktum kan departementet "likevel etter begjæring fra begge parter anerkjenne ekteskapet dersom sterke grunner taler for det". Kompetansen etter denne bestemmelsen er delegert til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), jf. forskrift 1. juni 2007 nr. 600.

(21) I brevet fra skatteetaten 31. mai 2011 ble de ankende parter bedt om å søke Bufdir om godkjenning etter bestemmelsen i § 18 a andre ledd siste punktum. Bestemmelsen gjelder imidlertid ikke i et tilfelle som det her er tale om, siden ingen av partene var norsk statsborger eller fast bosatt i Norge da ekteskapet ble inngått. Søknaden ble derfor riktig avvist fra Bufdir, dog med den begrunnelse at ekteskapet var inngått før lovens ikrafttreden.

(22) Det finnes ingen generell hjemmel for forvaltningen til å treffe en endelig avgjørelse av om ekteskap omfattet av § 18 a første ledd, er ordre public-stridig. Den adgangen forvaltningen har etter § 18 a andre ledd siste punktum til å anerkjenne ekteskap, gjelder bare ekteskap omfattet av § 18 a andre ledd. Utenom disse tilfellene vil det derfor ikke foreligge noe særskilt

forvaltningsvedtak om generell anerkjennelse som kan bringes inn for domstolene. Spørsmålet er om det likevel er adgang til å få dom med et slikt innhold, slik de ankende parter hevder.

- (23) Som nevnt gjorde Bufdir de ankende parter oppmerksom på at det "er adgang til å reise sak for domstolene for å få fastslått om det foreligger et gyldig ekteskap i henhold til norsk lov, jf ekteskapsloven § 30b". Utvalget finner det uklart hva Bufdir har ment med adgangen til å reise sak om ekteskapets gyldighet. Det er på det rene at sak kunne reises mot staten v/Finansdepartementet om gyldigheten av skatteetatens nektelse av å anerkjenne ekteskapet ved skatteligningen, noe som heller ikke har vært bestridt av staten. I en slik sak ville domstolen prejudisielt måtte ta stilling til om ekteskapet kunne anerkjennes i Norge, eller om det stred mot ordre public-regelen. Den rettslige interesse i å få dom for dette falt imidlertid bort 4. oktober 2011, da skatteetaten registrerte i folkeregisteret de ankende parter som gift med hverandre.
- (24) Søksmålet er anlagt i medhold av reglene i ekteskapsloven kapittel 5, noe som kan sies å ha vært i samsvar med Bufdirs uttalelse. Kapittel 5 gjelder "[b]ehandlingen av saker om oppløsning av ekteskap og om separasjon". Kapitlets virkeområde er nærmere definert i § 25 a første ledd. Av første ledd bokstav b følger at det blant annet gjelder i saker "om et ekteskap består eller ikke består, om oppløsning av ekteskap og om separasjon som reises for domstolene (ekteskaps sak)." En rettskraftig dom i en sak etter § 25 a første ledd bokstav b "virker for og mot alle og legges til grunn i alle forhold hvor spørsmålet har betydning", jf. ekteskapsloven § 30 e første ledd. De ankende parter har anført at sak om anerkjennelse av utenlandsk inngått ekteskap omfattes av § 25 a første ledd bokstav b, nærmere bestemt at det er en sak "om et ekteskap består eller ikke består".
- (25) Hvem som kan være parter i en ekteskaps sak, er nærmere regulert i lovens § 30, som lyder:
- "Ekteskaps sak kan bare reises for domstolene av en av ektefellene selv eller av den som påstår å være eller ikke være saksøktes ektefelle, når ikke annet framgår av loven.
Reises slik sak av den ene ektefellen, stevnes den andre ektefellen som motpart. Blir saken reist av andre, stevnes begge ektefeller som motparter. Blir sak om oppløsning reist på grunn av tidligere ekteskap, skal også ektefellen i det tidligere ekteskapet stevnes som motpart."**
- (26) Som det framgår, åpner ikke loven for at en eller begge ektefellene kan reise ekteskaps sak mot det offentlige. De ankende parters anførsel om at § 30 ikke uttømmende angir hvem som kan være parter i en ekteskaps sak, er det etter utvalgets mening klart ikke grunnlag for, jf. NOU 2001:32 B, side 1026. Søksmål i ekteskaps sak som er anlagt mot andre enn den som kan være saksøkt etter § 30 andre ledd, må avvises, jf. Schei, Tvistemålsloven – kommentarutgave, 2. utgave, Bind II, side 1126, vedrørende den tidligere bestemmelsen i tvistemålsloven § 417.
- (27) De ankende parter har subsidiært krevd retting av partsforholdet slik at den ene ektefellen gjøres til motpart istedenfor staten, jf. tvisteloven § 16-5. For at den ene ektefellen skal kunne reise søksmål mot den andre, slik de ankende parter ber om adgang til, må søksmålet være begrunnet i "et reelt behov for å få kravet avgjort i forhold til saksøkte", jf. tvisteloven § 1-3 andre ledd. Et slikt behov kan ikke påvises i dette tilfellet, siden begge ektefellene er enige om at ekteskapet skal anerkjennes. Det foreligger da heller ingen reell rettsusikkerhet mellom partene, jf. Skoghøy, Tvisteløsning, side 382.
- (28) Anken blir etter dette å forkaste.
- (29) Ankemotparten har vunnet saken, og har i utgangspunktet krav på dekning av sine saks kostnader, jf. tvisteloven § 20-2. Det er krevd tilkjent saks kostnader for alle instanser.

- (30) Lagmannsretten fritok for sakskostnader etter § 20-2 tredje ledd. Det ble vist til styrkeforholdet mellom partene, sakens velferdsmessige betydning for de tapende parter, og at saken gjelder sentrale sider ved domstolenes kontroll med forvaltningsavgjørelser. Ankeutvalget er enig i dette. Sakskostnader blir derfor ikke å tilkjenne for noen instans.
- (31) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G :

1. Anken forkastes.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instans.

Bård Tønder
(sign.)

Jens Edvin A. Skoghøy
(sign.)

Knut H. Kallerud
(sign.)

Riktig utskrift: